

MUNDIALITZACIÓ DE LES RESISTÈNCIES CONTRA EL NEOLIBERALISME

FRANÇOIS HOUTART

Lovaina, Bèlgica

Hem assistit avui en tots els continents a un aflorament de moviments socials, de nombroses iniciatives en els àmbits econòmic i social, de reaccions culturals a la desintegració social, que es manifesten a través de corrents nacionalistes, regionalistes, religiosos... El camp social es troba travessat a nivell mundial per una sèrie de sotrats, que semblen no tenir un vincle entre ells.

És vistós constatar que, de forma cada vegada més recurrent, els fenòmens socials desemboquen en una deslegitimació del sistema econòmic, ja que el capitalisme afecta visiblement els interessos no només dels treballadors inclosos directament en la relació capital/treball, sinó també de diversos sectors de la població mundial afectada indirectament per la lògica del sistema econòmic. És a dir, per mitjà dels mecanismes financers (fixació de preus de matèries primeres, servei del deute, taxes d'interès, fuga de capitals, etc.). No tots tenen el mateix nivell de consciència, però el fenomen creix, tal com va poder observar-se a Seattle, Washington, Ginebra, Praga, etc.

Però no n'hi ha prou amb deslegitimar el sistema. S'han de formular alternatives i és necessari dir que, en aquest àmbit, el sorgiment de resistències i de lluites no ha produït encara propostes que superin la dimensió micro ni que entrin al nivell de l'acció.

La mundialització capitalista i els seus efectes

Molts mitjans de comunicació social parlen dels moviments «antimundialització», el qual enganya: no s'oposen a la universalització de les relacions humanes, sinó a l'apropiació del fenomen per part dels poders econòmics neoliberals.

La multiplicació d'aquests grups s'explica per l'augment del nombre de les víctimes col·lectives, que no són només aquelles que es troben involucrades directament en la relació capital/treball, sinó que abasten centenes de milions de persones que, encara que no són conscients de la relació que els uneix al sistema econòmic mundial, no deixen de patir els

efectes desastrosos que aquest té sobre la seva vida. Les relacions de causa-efecte són poc visibles, i requereixen una anàlisi i l'aplicació de l'abstracció a les realitats concretes, per poder establir la relació, per exemple, entre el monetarisme i la pèrdua de poder adquisitiu de les masses populars; entre els paradisos fiscals i la subocupació.

L'ampliació de les resistències és resultat de la difusió de les conseqüències de la mundialització de l'economia capitalista. La feminització de la pobresa porta a la radicalització dels moviments feministes. La destrucció i la privatització de les riqueses ecològiques promou la creació de grups de defensa del medi ambient. Les destruccions culturals susciten reaccions defensives sovint retrògrades, quan aquestes no estan acompanyades d'una adequada anàlisi.

La *fragmentació* és el fruit de les separacions geogràfiques i sectorials. Mentre les bases materials de la reproducció del capital, sobretot financer, que va dominar la fase neoliberal de l'acumulació capitalista contemporània, reposen cada vegada més al pla *mundial*, les resistències són encara essencialment *locals*. Els últims esdeveniments han revelat tanmateix una tendència a les confluències, encara que aquestes són encara difícils per falta de recursos, però, d'altra banda, Internet brinda avui noves possibilitats de comunicació.

El problema de la fragmentació en sectors constitueix una de les conseqüències de la lògica del capitalisme. En efecte, existeix un punt de ruptura entre aquells que s'inscriuen socialment en la relació directa entre capital i treball i aquells que no. Si bé els interessos particulars d'uns i altres semblen molt diferents, i fins i tot oposats de vegades, es troben tanmateix al mateix camí. Al capital li convé fer aparèixer com antagòniques les accions dels sectors organitzats del treball (sindicats) i les accions realitzades pel sector informal o de l'economia subterrània. Efectivament és fàcil parlar de privilegis dels primers en relació amb la situació dels segons (la famosa «aristocràcia obrera»). Els altres sectors, les

dones, els pobles autòctons, els petits productors agrícoles o comerciants, els moviments ecologistes, les associacions culturals, etc. semblen aliens a les lluites que se situen a nivell de les relacions socials de producció. El seu hermetisme mutu és funcional a l'hegemonia del mercat i a les seves expressions polítiques, ja que és més fàcil per a cada un dels sectors desenvolupar una estratègia de respostes/repressió només d'ells, que afrontar el desafiament de construir un conjunt coherent.

La pròpia multiplicitat de sectors afectats per la mundialització contemporània de l'economia capitalista, que correspon a una nova fase del seu procés d'acumulació, exigeix una articulació entre les diverses formes de resistència. D'aquesta situació, se'n deriva la necessitat d'una convergència estratègica amb l'objectiu de pesar en la presa de decisions col·lectives, principalment en els àmbits institucionals. Això és el que va passar de forma embrionària a les reunions de l'OMC a Seattle, del BM a Washington, de la Cimera Social de l'ONU a Ginebra, etc. Encara queda un llarg camí per recórrer abans d'aconseguir una verdadera convergència estratègica i, a aquests efectes, serà necessari construir els instruments indispensables a una acció d'aquest tipus com, per exemple, un inventari permanent dels moviments i les seves xarxes que permeti, gràcies a Internet, un coneixement mutu sistemàtic i l'organització de contactes necessaris.

La idea d'un sol partit d'avantguarda que seria el posseïdor de tota la veritat no té actualitat. Però això no significa caure en un relativisme complet, que posaria a tot el món al mateix nivell i donaria raó als corrents postmoderns per als quals només compten l'aquí i l'ara individual. S'ha d'elaborar i posar a punt de forma permanent una estratègia en funció de la definició d'objectius precisos.

Una anàlisi permanent

La mundialització de l'economia capitalista, sota la seva forma neoliberal actual, no pot comprendre's sense l'estudi de les relacions socials que la caracteritzen. D'aquí la necessitat de comptar amb un «*Estat del món vist des de baix*», que és l'actual projecte del *Fòrum Mundial de les Alternatives*. També és necessari tenir un bon coneixement dels moviments socials i de les seves xarxes, per poder analitzar les seves estratègies.

La definició de les alternatives

Utilitzem la paraula alternativa en plural. Ja no és possible parlar d'un únic model rígid i portador de totes

les solucions. La transició de l'organització capitalista de l'economia cap al postcapitalisme és un procés de llarg termini. És necessari construir les alternatives col·lectivament i de forma permanent en funció d'un fil conductor que podríem anomenar, en el sentit positiu del terme, la utopia. Ja que, contràriament al que postula la ideologia neoliberal, existeixen alternatives.

Es tracta doncs de construir les alternatives a diferents nivells, essent el primer el de la utopia. És a dir, quina societat volem? Aquest és el projecte mobilitzador, que es refereix a una definició global i col·lectiva. Inclou una dimensió ètica i posseeix una base plural. No es tracta de fer taula rasa del passat i ignorar les aportacions del pensament i de les experiències del socialisme. Però no podem desconèixer totes les aportacions realitzades per les tradicions filosòfiques i religioses al llarg de la història i segons les cultures. Tanmateix, per poder ser realitzada a llarg termini, la utopia només pot ser postcapitalista. No pot acontentar-se amb un simple arranjament humanista de les relacions socials existents o de les regulacions proposades pel neoclassicisme econòmic o pel liberalisme social.

Tanmateix, per a poder concretar-se, la utopia necessita objectius a mitjà i curt termini. Aquests se situen als camps concrets de l'acció col·lectiva: econòmica, política, ecològica, social, cultural... No entrarem en detalls en el marc d'aquesta feina. Aquesta precisió no pot evitar un doble principi ja expressat: una anàlisi de les relacions socials concretes i dels seus efectes i un objectiu postcapitalista. En funció d'això, moltes de les propostes concretes seran similars a les regulacions proposades per aquells que volen donar al capitalisme un rostre més humà, però inscrites en una filosofia ben diferent. És la diferència entre un neokeynesianisme i un postcapitalisme.

En aquesta perspectiva, la mundialització de les resistències i de les lluites serà una cosa més que la simple suma de les iniciatives existents en el món i que posen de manifest la insatisfacció de milions d'éssers humans, i passarà a revestir un caràcter orgànic. Sens dubte aquestes iniciatives sorgeixen per tot arreu, però no serà qualsevol tipus de mundialització el que les transformarà en eficaces a llarg termini. El camí serà llarg, però és possible. És el que Porto Alegre va mostrar i com ho deia Eduardo Galeano en aquesta ocasió : «*Deixem el pessimisme per a temps millors*».